

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$,
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foaie apare în fiecare
Sămbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XX.****Blaj, 14 Maiu 1910.****Numărul 20.**

Confesionalismul.

Vorbă ingrătă și subiect uricios. E trist însă, că cu toate acestea se dă prilej adese, că trebuie să te ocupi de el.

Dacă „fatalul destin al istoriei” ne-a despărțit în două părți în ceea ce privește convicția religioasă, ar trebui ca noi să cercăm tot posibilul, ca păretele despărțitor să se dărâme cât mai curând și afară de biserică să fim frați în toate manifestările și lucrările noastre.

Despărțirea confesională să nu fie și despărțire politică și culturală, ci pe aceste terene mai ales să fim una, solidari și nedivizați.

Credincioșii celor două biserici surori, pe cari numai vitregimea timpurilor și răutatea oamenilor i-a pus în două tabere, ar trebui să și steie față în față nu ca dușmani, ci ca unii ce pe întrecute emulează în aflarea mijloacelor celor mai potrivite pentru ridicarea neamului și propășirea lui pe toate căile culturale și economice. Pe întrecute, uniți și neuniți, am trebui să luptăm cu toate forțele, ca neamul românesc să se ridice din starea ticăloasă a vițiilor și se scape de rușinea analfabetismului. Cu tot zelul ar trebui să lucrăm pentru ridicarea școlilor, strălucirea bisericilor și înmulțirea instituțiilor economice și umanitare, după pilda națiunilor conlocuitoare, mai înaintate ca noi pe aceste terene.

Durere! răutatea pismeii, ce ne-a despărțit în două biserici e așa de adânc înrădăcinată în inima unora dintre noi, de nu poate conlucra cu cel de altă confesiune și ales nu poate privi cu caldă inimă la progresele celor din tabăra cealaltă. Și asta mai ales, chiar în sinul păturii culte.

Azi am ajuns de avem bănci unite și neunite, cari se întrec în aș face concurență pe toate căile și

cu toate mijloacele; — avem azi foi unite și neunite, cari tac mai bine, decât să spună un cuvânt de încurajare pentru progresele celor-altați, dar în schimb deschid toată visteria hulelor, când e vorba să inferească o păcătoșenie a celor din partea contrară; — chiar și în politică și ales în cultură suntem divizați în două tabere.

De aci apoi o serie de neajunse și neplăceri și ca corolariu, nespuse compromiteri și rușini înaintea străinilor. Huiduim azi, ce am înălțat ieri, cuprinși de patima confesională și tragem în noroiu onoruri împărțite cu mână largă, dar cu intrigi ascunse și pe căi lăturalnice.

Ceeace e mai dureros, însă, e faptul, că în nesocotința noastră ducem patima până la forurile celea mai superioare.

O pildă nu strică și va lămuri mai bine situația.

Repausatul Bunea prin scrierile sale istorice, a scuturat pravul, pe cari istoriograful bisericii ortodoxe îl-aruncase din belșug asupra bisericii unite. În scrierile sale figura nemuritorului Inocențiu Micu Klein străluce ca un neîntrecut luptător pentru drepturile bisericii sale și a neamului întreg. Scrierea e primită de critică cu laudă și recenziile asupra cărții se întrec a aduce elogii autorului. Sibiienii însă nu se simțau bine. Cartea trimisă la Academie, grație intrigilor de acasă, cade dela premiu, spre scandalizarea oamenilor cu adevărat savanți. Bunea nu se descuragiază, operele sale istorice se urmează și cu dovezi neresturnabile el sdrobește fantoma vechiei Metropolii ortodoxe dela Alba-Iulia și întunecă figura „sfântului” Sava Brancovici. Atunci păr. Mangra, vojagiorul politic, care an de an pândea pe la ușile Academiei, se sufulcă și face literatură. Cameleon în politică, falsifică istoria. Coreligionarii îl aplaudă, făcându-se că nu observă, cât de șubrede sunt

asertele sale. La Academie se fac vacanțe în secția istorică. Alegerea lui Bunea se impune. Intrigile pornesc, confesionalismul își începe lucrarea-i funestă. Bunea vrea „să catolicizeze România, să nimicească ortodoxia din Ungaria”. Piere lumea. Intriganții și mincinoșii își desfășura. În sfârșit se aleg în secție și vicarul Mangra și canonicul Dr. Bunea. Unul pe baza meritelor și lucrărilor sale vrednice de toată considerația, celalalt pentru nevrednicia sa și pentru că era ortodox. Confesionalismul cel mai scârbos repurtase o biruință.

Dar omul nu putea rămâne multă vreme mascat, el trebuia să și arunce haina ce-l travestise și se apară în adevărata lumină. Și păr. Mangra s'a arătat ce plătește. Ridicat meșteșugit și prin mijloace necinstite la o demnitate ce n'o vrednicește, Cuviosul Părinte stă azi înaintea Românilor în adevărata sa haină: haina tradării de neam și a batjocoririi tuturor aspirațiilor de veacuri a poporului românesc. Huiduit, lovit cu pietri și mângit cu ouă clocite, fugi dela Arad, ca un Iuda păcătos, care și-a vândut stăpânul. Și azi când Bunea mort, nu-l mai poate scutura de barbă, când și-ar putea desface poate, necontrolat marfa la Academie, de acolo, de unde ieri era preamărit i-se strigă azi: „Cu ce obraz s'ar mai putea înfățișa preacuvioasa față bisericească dela Oradea-mare în Academia română?”

A fost lipsă și de rușinea aceasta? a fost lipsă, ca poliția din Arad să apere pe marele Mangra de ieri contra huiduielilor Românilor de azi?

Da, a fost lipsă, răspundem noi, pentru că numai așa putea confesionalismul să comită o nouă infamie. În acelaș număr, în care „Tribuna” spune de chipul cum a fost pedepsit Mangra, se publică și scrisoarea unui deputat sinodal,

care e scandalizat de demonstrația aceasta, la care „drăguții de uniți” au venit din mari depărtări, să compromită biserica ortodoxă.

Pricepeți? Care va să zică, ei sunt ticăloșii, nu păr. Mangra; — ei sunt cari au făcut din țințar armăsar, vicarul Mangra ar fi putut din nou fi ertat.

E grozavă mentalitatea unor oameni!

Și pildele s'ar putea continua, dar ne oprim, salutând cu deosebit respect pe Preasfinț. Episcop al Lugojului, care a ținut să fie de față la instalarea fratelui său dela Caransebeș și să-i spună, că e convins, că vor munci împreună pentru fericirea neamului nostru, căci adevăratul patriotism este apărarea limbii strămoșești și a credinții noastre, și primind asigurarea pentru întărirea legăturilor frățești, cari duc la propășirea neamului întreg.

Dumnezeu să le ajute!

INIMA.

(Continuare și fine).

În goana lumii noastre înaintate dar și prea păcătoase numai cu opintiri enorme răzbește virtutea. Păcatele se încunjoară cu grele platoșe de fer; se trag după sanctuare pângărite și ca din calul Troiei își descarcă tunurile proaste în cei-ce, împinși de scârbă, ar îndrăzni să le răscolească.

Modestia, simțul de pudoare șcl., sunt

dripite fără considerare. Iar unde nu mai răzbește dialectica bătărană, iasă mișciuna în haine de împărat și cu țărâbana mare caută să se impună mulțimei prostite.

Ce mai ritme dogite; câtă uriciune și mucegaiu puturos în acești pioneri ai decădintei!

Iată unde duce semi-doctismul și intelectualismul grotesc fără cultura inimii. — Și e firesc! Doar chiar curat și absolut să fie intelectualismul: — el de el sec cum e, face doi pași, — al treilea însă deja nu.

Istoricul *Werner Stombart* ne spune mult adevăr în niște vorbe sincere, cari pot fi pricepute și bine și rău, — învăță însă ar putea fie cine din ele, anume: „Demonul invențiilor a câștigat nenumărate posibilități; aceste însă toate se reduc la nimic, de punem întrebarea: Propriaminte, ce ne dau acestea? Pentru ce ni-a lipsit atâta luminare? Numai pentru-ca să fim ghemuiți în orașe și pentru ca să alergăm seară de seară cu sutele de mii împiedecându-ne unii în alții, — și firește toate acestea trebuiesc iluminate? — Pentru ce trebuie să sburăm prin văzduh? — Ce lipsă de telefon? — Ce înțeles are gramofonul? Cu bunăstarea noastră nu-și sparge capul demonul descoperirilor, — el numai toiu și putoare ne aduce și ne sporește masa. — Știința, intrucât stă în serviciul tehnicii, s'a adevărit, peste ori-ce îndoială, productivă; dar esența proprie a lucrurilor cu nimic n'o cunoaștem azi mai bine decât mai înainte. Vieții noastre interne, pentru fericirea și îndestulirea noastră nimic n-a dat cultura modernă!”

Și faptic, azi neldestulirea și miseria n'are capăt.

Unde-i deci folosul culturii? Pricina?

Ne-am încărcat crerii, dar am uitat de inimă; am uitat de cel mai puternic factor și postulatul al armoniei vieții omenești!

Am uitat de inima, în adâncul căreia residă cunoștința adevărată atot ce-i mare și aproape de Dumnezeu; căci ea este dragostea, cu care apostolul neamurilor mută munții; ea este vrerea curată; ea este viață nesăcată; dintr'ansa răsar eroii cerului și ai pământului; ea este chiagul, care prin ființa noastră împreună vecinicile dinaintea noastră cu cele de după noi; ea este unicul balast armonios al întregii lumi pământești. — Când scapără astă inimă vieți noi răsar pe ruina celor îngropate; din căldura acestei inimi am răsărit cu toții; din belșugul ei dumnezeesc ne nădim zilele de olaltă și tot la lumina și dragostea acestei inimi trecem prin moarte la viață.

Fără inimă, ca și fără cultură, ca și fără frumusețe; iar fără frumusețe, ce rost de viațuire...?

III.

Dar să nu fim prea pesimiști! — Am zis, că ne-am pozitivat, că în lumea culturală de azi intelectualismul s'a sporit în detrimentul fericirii omenești.

Drept. Faptul e fapt și nu se poate nega.

Cu atât mai mare ni-e însă mângâierea, când în imensul acestei dogoritoare pustietăți sufletești ne resare ca din pământ ici-cole câte un ostrov de verdeță cu isvoare și palmieri.

Să nu ne uităm vorba: zicem, la început, că Dumnezeu a distins pe român cu o mare inimă înțelegătoare. — E vorba despre românii ardeleni.

Poate nefericita lor poziție etnică-politică îi inspiră poate represaliile ce-i sugrumă pas-de-pas, poate demnitatea lor jiginită, poate — și asta mai ales — ambiția nobilă; — dar în sfârșit fie orice la mijloc: fapt e însă, că acest popor produce zi de zi eroi. — Atâtea nobile porniri lea

FOIȚĂ.

Impresiuni de călătorie.

Roma, 2 Aprilie 1910.

V.

Iubite amice!

Ținutul muntelui Albano, despre carele ți-am scris în ultima epistolă, este de mare însemnătate nu numai pentru Roma și pentru poporul roman din vechime, ci și pentru noi românii.

Orașul Albalonga dela poalele acestui munte, a fost mama orașului Roma și leagănul neamului roman. Acelui popor ce pornind din acest cuib, a cutreierat odinioară o parte însemnată a pământului și răsturnând împărățiile de pe atunci, s'a făcut singur stăpânitor al lumii.

Ca atare, a adus în Italia toată cultura și civilizațiunea popoarelor mari din răsărit, pe care a lăsat-o cu vremea de moștenire popoarelor de astăzi mari și culte ale apusului.

Un popor, carele ar trebui să ne intereseze pe noi românii și din alte puncte de vedere, mai mult, decât pre ori și care altul.

Căci acel popor roman ne-a așezat ca sentinela a sa aici, la marginile imperiului său; ni-a dat nume, o limbă, port, obiceiuri,

datine, credință, cu un cuvânt tot și întreagă ființa noastră.

Se cuvine dar, să ne dăm seamă de datorințele, ce avem, ca trimiși ai aceluia, și conștii de aceste datorințe, să păstrăm cu scumpătate moștenirea ce ne-a lăsat. Să cultivăm cu deadinsul limba, obiceiurile și tradițiile străbune, pe cari la timpul său, să le lăsăm și noi de moștenire urmașilor noștri mai frumoase și mai bogate.

Purtat de acestea gândiri, nu cred să existe român, carele având norocirea să calce pe țărâna de aici a străbunilor, și să nu simtă în inima sa un fel de induioșare și jale, ca-și fiul cel înstrăinat, când revine după zeci de ani, ca să mai revadă plaiurile locului natal, vatra părintească și remășițele mării strămoșilor.

Și transpus cu sufletul în epoca acestora, nu pot să nu aduc aci pe scurt tradiția legată de orașul Albalonga. Și anume, nemuritorul poet latin *Publius Virgilius Maro* în „Aeneida” sa, cum și celebrul istoriograf *Titus Livius Patavinus* în opul său „*Historiarum ab urbe condita*” spun, că *Aeneas*, scăpând cu fiul său *Ascanius* (sau *Iulus*) din flacărele Troiei, după multe peripeții și prigoniri ale sorții, au ajuns în fine la țermurii Italiei și au debarcat norocoșe în ținutul numit *Latium*, unde stăpânea regele *Lavinus*.

Aici a luat în căsătorie pe fica acestuia *Lavinia* și după moartea socrului său a moștenit tronul.

Aeneas a adus în *Latium* cultul zeilor grocești și în deosebi al *Vestei*. Aceasta eră zeeasa vieții familiari, ocrotitoarea traiului casnic și a vetrei focului. În cinstea ei trebuia să ardă pe altarul din templul său un foc sfânt, carele n-avea să se stângă niciodată și de care trebuia să îngrijească ne-întrerupt fete fecioare, așa numite: *Vestaline*, care au pus vot de castitate pentru întreagă viața lor.

Iulus fiul lui *Aeneas* a întemeiat orașul *Albalonga*, carele a ajuns să fie cu vremea capitala ținutului *Latium*. Aici au domnit urmașii săi și ai fratelui său *Aeneas Silvius* cam vre-o treisute de ani, până la moartea regelui *Procas*. Acesta a lăsat de următor pe fiul său mai mare *Numitor*. Dar fratele mai tinăr *Amulius* l-a alungat de pe tron; i-a omorât pe unicul fiu și pe ficăsa *Rhea Silvia* a închis-o în mănăstirea virginelor *Vestale*, ca să petreacă acolo în slujba zeesei până la moarte.

Din întâmplare însă, ea a avut dela zeul *Marte* doi copilași gemeni, pe *Romulus* și pe *Remus*.

Amulius înțelegând de aceasta, a pomic să omoare pe mamă, iară pruncii să fie aruncați în râul *Tiberis*.

Aici însă copilașii au fost mântuiți în mod miraculos. Anume, revărsându-se râul, undele i-a mănăat la mal și vasul în carele au fost expuși, s'a oprit tocmai la poalele dealului *Palatinus*.

inimii ca și la acesta puține va fi mai văzut istoria.

Ne gândim deodată la sărăcia lui exploatată și la jertfele enorme ce prestă neîntrerupt. — Scurt și cuprinzător: Un popor, ce trăiește cu mălăiu, ca să poată jertfi milioane.

Își plătește cu o rară conștiințiositate dările, din cari însă nu știm de trage ori ba folos de niște permille minimale. Din numeroasele fundațiuni proprii varsă anual preste 7 milioane pentru cult și instrucția națională; susține tot din propriile puteri înalte societăți culturale; alimentează o presă intensă de dragul căreia, pe lângă hulele străinilor, mai infundă și pușcării și stoarce multe mii de coroane în amândă șcl. Mai nou e frapant zelul, cu care întemeiază fonduri culturale pentru mântuirea școlilor naționale.

Relevăm aci în special fondul cultural al Arhidiecezei Alba-Iulia-Făgăraș, la care și clericii-studenți au subscris câte 300—1000 Coroane, — așa că într-un uimitor de scurt interval a putut arăta 100.000. O jertfă aceasta, față de care — să nu mergem prea departe — rămân departe îndărăt d. p. chiar ungerii catolici (cu fondul lor de presă șcl.) pe lângă tot numărul lor înzecit de mare și tot avansul lor politico-financial.

Străinii nu se pot indetula miră și nici nu ne pricep; — noi însă știm, că unde inimile sunt atât de treze, încât nici cel mai mic moment (petreceri, căsătorii, sărbători, posturi și abnegări de tot soiul) nu trece fără urme culturale. acolo e totul cu puțință. Asistăm zilnic la porniri frumoase, toate înalțătoare. — Nu odată sărbătorim sufletește și ne înduioșem înșine când vedem, ce poate o inimă românească.

Când d. p. un modest venerabil, ca-și canonicul N. Nestor din Lugoj — după o

abnegare de un sfert de veac, pe care însă n-a mărturisit-o nicidecum — își jertfește agoniseala de peste 25000 pe altarul îndurării, fără să aibe altceva de observat, decât, că s'a achitat „de-o datorință sfântă față de biserică și de neam“ — e imposibil să rămâi nemșcat.

Vrednic neam prin vrednici luptători!

Cam așa grăește deci inima. — Minte ori cât ar fi de strălucită, nu înțelege pe deplin acest prinos, căci e egoistă dela fire; îl pricepe însă inima, iar înaintea acesteia se pleacă și logica rece neîndurătoare.

De câteori nu ne știm mîntea, că nu suntem în stare să facem o jertfă ori alta: dar ca-și atunci ne strigă inima din adâncul ei: *Voește și vei putea!* Și fericit cel-ce a priceput acest grai al inimii, căci aci se începe adevărata valoare și mărime a omului.

Unde jertfirile de sine se tin lanț și întrec chiar toate speranțele de bine — acolo cetățile negrelor păcate, ca pisma și ura, dispar cu vremea de sine, iar idealul comun are să biruie cu siguranță matematică. — Doar prin inimi mari și lacrimi multe nici oțelul nu străbate...

Destul de clar? — Și apoi las să mai viseze puternicii zilei, că un astfel de neam s'ar contopi cândva chiar în dușmanii săi!

Ei, inima! Inima nu se cumpără, nici se făurește — ci se naște...

Ioan Roșiu.

„O propunere mai ales tinerimii studioase din loc“. Cătră voi, tinere vîrstare, se îndreaptă națiunea română în aceste zile de grea cumpănă și vă cere a-i prestă un mic serviciu. Nu se îndolește, că o veți părăsi și-i veți denega ajutorul vostru într-o cauză atât de sfântă și dreaptă, cum e aceasta, pentru care are foarte mare lipsă de concursul vostru. Crede

Aci a dat o lupoaică peste ei și i-a lăptat, până-ce i-a aflat un păstor (Faustulus) care i-a dus la sine și i-a crescut dimpreună cu soția sa Acca Laërentia.

Dupăce băieții au ajuns mari și au înțeles, că ei sunt fii ai lui Marte, Zeul războiului și nepoți ai unui rege detronat, și-au pus în gând să-și revindică dreptul usurpat. S'au sculat dar, și cu ajutorul păstorilor tovarăși, au alungat pe Amulius și au reșezat în tron pe moșul lor Numitor. Acesta apoi din recunoștință, li-a dăruit dealul Palatinus, unde au fost scăpați de valurile râului, dimpreună cu ținutul deluros din jur.

Frații uniind sub stăpânirea lor cetele de păstori de prin prejur, au început să-și întemeieze o colonie pe dealul Palatin. În aceasta au aflat asil și scutință toți fugarii și cei prigoniți dela popoarele vecine. În felul acesta populațiunea a început a se înmulți repede și frații și-au propus, să înconjure cu zid și întărească cetatea cea nouă, dându-i totodată și nume.

Cu prilejul acesta însă, frații Romul și Rem au ajuns la ceartă, și la sfatul moșului lor, a rămas ca zeii să decidă locul și numele cetății. S'a statorit, că cel ce va vedea în revărsatul zilei următoare mai întâi și deodată un număr mai mare de paseri sburâre, acela are să hotărască unde să fie și ce nume să poarte cetatea.

În dimineața zilei viitoare Rem a fost,

carele a văzut mai întâi șasă vulturi; dar imediat a văzut și Romul 12 vulturi sburând pe deasupra dealului Palatin. Deci lucrul a rămas tot nedecis și neînțelegerile între frați au dăinuit și mai departe, pânăce Romul într-o pornire de mânie, l-a ucis pe Rem.

Astfel a rămas singur stăpânitor și a numit orașul după numele său: Roma. Și, destinul a voit, ca sborul celor 12 vulturi să fie o coabe profetică pentru întreaga viața Romei.

Istoria ei ne arată, că vulturii romani în cele 6 veacuri dintâi (dela 753—130 înainte de Hristos) sub regi și sub republică, în epoca vitejiilor și virtuțiilor cetățenești, s'au avântat la culmea puterii. În cele 6 veacuri ce urmează (an. 130 în. Hr. — 470 după Hr.), vin fraticidii, războaiele civile, despotismul Cesarilor și căderea imperiului. Și astăzi, când urci Palatinul, și vezi urmele celor 12 veacuri viforoase, ce au trecut preste capul său îți vine în minte, fără ca să vrei, basmul cu cei 12 vulturi ai lui Romul, care s'a împlinit.

Destul, că sub Romul împoporându-se dealul Palatin, el l-a înconjurat cu zid gros, tot din bolovani mari pătrați de tuf. Resturi din zidul acesta se văd și azi în multe locuri, mai ales în partea sudvestică, sudică și ostică. Aceste sunt rămășițele așa numitei Roma *quadrata*, după forma patruleterală a Palatinului.

Roma în amintirea tradiției despre alăp-

firm și statornic, că și bate acelaș suflet plin de viață, că și prin vinele voastre curge acelaș sânge dătător de putere, cari au făcut pe înaintașii voștri să ducă în îndeplinire niște lucruri atât de mărețe, dar totodată atât de grele pentru realizarea lor, cum au fost întâmplările din 1848.

Vă aduceți aminte, că în vremile furtunoase din acelea timpuri, când națiunea română a ajuns până la ultima treaptă, când trebuia sau să dispară cu totul de pe harta popoarelor sau să-și deschidă cu brațele proprii drumul, ce duce la lumină și nemurire; tocmai atunci îi sar într'ajutor sufletele pline de însuflețire și de putere ale tinerilor, cari se îndeletniceau cu cartea la institutele de aici și pregătesc terenul pentru adunarea din 3/15 Maiu.

Tinerii dela Seminarul teologic și dela liceu au fost aceia, cari la îndemnul dascălilor au răspândit ca un fulger și cu primeidia vieții lor vestea făimoasei adunări de pe „Câmpul sfânt al libertății“, căci după cum ne spun bătrânii aproape în fiecare sat mai însemnat s'au ridicat furci pentru ceice ar fi îndrăznit să lățească vre-un cuvânt măcar, ori să îndemne poporul a lua parte la aceea adunare. Ei însă nu băgară în seamă nici amenințări, nici furci, ci călăuziți de idealul sfânt al unei cauze atât de însemnate, cum a fost aceea, au străbătut toate satele românești, au pătruns prin toate afundăturile munților și-au chemat poporul din toate părțile, ca să sară întru apărarea neamului românesc. Și glasurile lor nici n'au rămas fără răsunet, fără efectul dorit, căci rânduri, rânduri se porniau Românașii noștri, în frunte cu stegulețele lor fălătoare, cât totui părea o mare undulătoare pe întreg cuprinsul. Ba mai mult acești tineri nu se îndestulesc numai cu atâta, că li adună pe câmpia romantică a Blajului, ci punându-se în fruntea lor, li conduc prin

tarea lui Romul și Rem prin o lupoaică, și-a luat-o pe aceasta ca emblemă. Apoi, la stânga suirei principale în Capitoliu, unde este reședința primăriei capitalei, se întretine și azi pe spesele comunei o familie de lup.

În amintirea celor 12 vulturi ai lui Romul, oștirile romane și împărății au avut în toate timpurile ca emblemă vulturi pe insigniile, va să zică steagurile lor. Dela imperiul roman din apus, vulturul a trecut în emblemă și la cel din orient, la împărății Bizantini; și după apunerea imperiului acestuia — Rusia s'a și grăbit să și-l ia drept moștenire, dimpreună cu toate pretenșiunile asupra Orientului.

Tot dela Caesarii Romei vechi au moștenit emblema Vulturului, dimpreună cu titlul de Kaesar, împărății romano-germani; și dela acestia Austria și Prusia, ambele ca preținse moștenitoare ale imperiului numit.

Intru amintirea întemeierii Romei, cei vechi au instituit sărbătoarea *Paliilor*. Atunci se aduceau jertfe, se făceau jocuri și ceremonii în onorul zeesei păstorilor, *Pales*, în fiecare an la 21 Aprilie.

Roma de astăzi încă își serbează aniversarea întemeierii sale în fiecare an, tot la 21 Aprilie.

Premițând aceste, în legătură cu cele văzute până aci, voiu continua firul cercetărilor mai departe.

(va urma).

sabie și foc în celea mai primejdioase lupte: numai și numai ca să ajute mult încercata națiune românească.

Și acum vine rândul vostru, tinere surcele! Voi pe cari națiunea română vă socotește demni urmași ai acelor grăbiți a-i da ajutor! Ajutorul, ce vi-l cere, consistă în aceea, ca să îndemnați poporul, să contribuie la „fondul cultural,” din care să se ajute școlile confesionale, gata să ni-se piardă. Expuneți-le situația grea, în care se află ele, prezentați-le primejdia, de care e amenințată prin ele națiunea română; cât e de lipsită și cu ce nerăbdare așteaptă din toate părțile ajutorul necesar, fie oricât de modest. Iar ca cuvintele voastre să aibă mai mare efect ilustrați vorbirea și cu câteva exemple mai strălucite, mai ales puneți-le înaintea ochilor fapta admirabilă a românului basarabean Vasile de Stroesco, carele din țări depărtate numai la apelul, ce l-a îndreptat Consistorul, a și sărit întru ajutorarea școlilor și a neamului, contribuind cu o sumă foarte însemnată.

Insuflați-le curaj în inimile lor obidite și le înălțați sufletele pe câteva momente, ca să nu lase școlile pradă pieririi, iar națiunea în cel mai mare năcaz, și bogat și sărac să ieie parte la ajutorarea lor.

Purcezând în forma aceasta vă veți arăta demni urmași ai strămoșilor voștri. Vă veți împlini nu numai datorința sfântă, ce o aveți față de neamul nostru, ci ați realiza întru câtva idealul măreț ce se urmărește de veacuri, pentru a ne apropia de popor și a-l apropia din ce în ce mai mult de noi, ca astfel și steaua națiunii române să strălucească asemenea unui luceafăr printre stelele celorlalte popoare; a-ți încălzi inima plină de amărăciuni îndelungate a bietului plugar și ce e mai mult înși-vă veți vedea ce comori neprețuite se ascund în sufletul nobil al țaranului român.

La lucru, până mai este vreme, tinere mlădițe! căci numai în chipul acesta veți ajuta cauza sfântă.

Moartea regelui Angliei. În 6 Maiu a murit Eduard al VII-lea, regele Angliei și împăratul Indiei, fără indoială stăpânitorul cel mai mare al lumii, căci țările și popoarele sale sunt nenumărate. A fost un domnitor tare iubit de popoarele sale, iar ca diplomat s'a dovedit iscusit și prevăzător. Deși a domnit puțin — a ajuns în vrâsta de 60 ani pe tronul Angliei, — preocuparea lui principală a fost ca față de înarmarea crescândă a Germaniei, față de flota acesteia puternică și coloniile, ce și-le formează prin diferite părți ale pământului și cari pot fi toate primejdioase stăpânirii Angliei pe mare, față de aceasta expansiune germană să caute amicitia Franciei și a Rusiei. Teama de o invasiune neașteptată a Germaniei l-a constrâns, ca să-și întărească flota și porturile deacasă.

Urmasul lui principele de Vales a luat numele de George al V-lea și este de 47 ani.

Regele Eduard VII, s'a născut la 9 Noemvrie 1841, și eră al doilea copil al reginei Victoria și al principelui Albert. Educația și-a făcut-o sub îngrijirea baronului Stokmar. Înainte de toate educatorul acesta a recomandat principelui, că întreaga orânduire socială de astăzi nu trebuie considerată ca sfântă și de neschimbat, și l-a pregătit

astfel ca să domnească, în bună armonie cu dorințele poporului.

Părinții principelui Eduard hotărâseră să trimeată cât de des pe fiul lor în străinătate. să facă călătorii ori unde, iar cere inima și mintea. A vizitat astfel Germania, Franța, Italia, Spania, Portugalia, iar în anul 1860 a făcut o călătorie mai lungă în Canada.

În timpul călătoriei sale în Germania a făcut cunoștință cu principesa Alexandra de Danemarca, viitoarea sa soție. La 9 Septembrie 1862 a avut loc la Laeken, în Belgia logodna. Mireasa era atunci de 18 ani, iar mirele de 20 ani. Cu mare pompă s'a sărbătorit la 10 Martie 1863 cununia.

Familia regelui se compune din ducele de York, născut la 1864, moștenitor de tron, principele George născut la 1865, Principesa Luisa născută la 1867, principesa Victoria (1868) și principesa Maud.

Suirea pe tron a regelui Ednard a avut loc la 22 Ianuarie 1901.

Theatròn politicòn.

(Continuare).

Ce zeiță ești tu?

Dreptatea.

Pentruce îți este căutătura sălbatică?

Pentru aceea, că nu mă înduplec nici la lacrimi nici de părtinire, nici de daruri sau mituiri.

De ce neam ești tu?

De neam zeesc.

Cine este tatăl tău?

Rezonul, sau dreapta judecată.

Cine este mamă ta?

Religia sau credința.

Cine îți este hrănitorea?

Cumpătatea, simplitatea și sărăcia.

Cine te-a ținut în brațe, când ai fost pruncă?

Întreaga înțelepciune.

Pe cine ai de povățuitor la cunoștința greșelilor?

Tot pe dreapta judecată.

Pentruce îți în mână dreaptă sabia, și în cea stângă cumpăna?

Pentru că cu una cumpănesc pricinile și cu cealaltă pedepsesc pe cei vinovați.

Pentruce ai o urechie astupată și cealaltă destupată?

Pentru că cu una sunt surdă cătră cei nedrepți; iar cu cealaltă ascultătoare cătră cei drepți.

Pentruce te areți săracă?

Pentru că oricine dorește să fie drept, va avea totdeauna puține bogății.

Urmează dar dreptatea să fie singura și adevărata pază a împăraților, pe care trebuie s'o pună în lucrare cu toată așguinta. Ei se cuvine a uni dreptatea cu liniștea, cu blândețea și cu cercarea cea înțeleaptă, ca să nu se facă urăcios supușilor și ca să nu cază în defăimarea lui Dracon legiuitorul. Acesta rânduind toate legiuirile sale cu pedeapsă de moarte, a dat pricină supușilor să zică, că Dracon și-a scris legile cu sânge.

Înțeleptul Solomon zice în sfătuiră sa cătră stăpânitori „Să fie drept.” Dar mai mult să aibă blândețea nedespărțită de dreptate.

Cu toate, că este lucru foarte greu unui stăpânitor a lua singur seama cu deamănuntul pentru toate, dar totuș se cuvine a priveghia încă preste Miniștri, cărora le-a încredințat deregătorile. Seneca zice: că împăratul al-

binelor n'are ac; iar dumnezeescul Vasilie zice: Cu toate, că se dă ac împăratului celui drept, dar i-se poruncește, ca niciodată să nu-l întrebuițeze spre răsplătiri; fiindcă cel mai dintâi lucru al unui stăpânitor, este a face bine, iar nu rău. Oblăduitorii trebuie să fie Apiani, iar nu Vespasioni, care se tâlmăcește din latinești albine, iar nu viespi.

Mai bine să urmeze albinelor celor făcătoare de miere, decât viespilor, cari nu știu să întrebuițeze acul, decât să facă răutăți.

Oricare stăpânitor va voi să cârmuiască și dreptate și cu norocire pe supușii săi, să cetească sfătuiră ce au dat'o înțeleptul părinte lui Icar fiului său, pe când se gătea să sboare cu aripi de ceară:

„Fără de primejdie, o fiule! să sbori de [voiești.

„Fugi de orice preste fire, cumpăna să [păzești.

Aceasta nu o va putea săvârși de nu va fi înzestrat cu facerile de bine, care fiind legat între dănsule, niciodată nu trebuie să se despartă.

Una fără de alta nu numai, că este nedesăvârșită facerea de bine, dar încă este slăbănogită. Ambrosie zice, că toate facerile de bine sunt foarte legate una de alta; iar sfântul Augustin zice: că facerile de bine astfel sunt de legate între dănsule, încât celce are una, le are pe toate; și cel lipsit de una, este lipsit de toate.

Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu zice: că facerile de bine ce sunt în sufletul nostru, niciodată nu se despart una de alta.

Climent Alexandrinul zice: Că o facere de bine fără de celelalte, ori că nu este nici decum, ori că este nedesăvârșită. Facerea de bine are multe numiri; căci și lucrarea ei este în multe chipuri, asemănându-se cu moneda ce se numește drahmă. Această monedă, când o dăm pentru bir o numim dajdie, când o dăm pe marfă o numim preț; când o dăm slugii o numim simbrie și celelalte.

Tot asemenea și facerea de bine se socotește după osebitele lucrări: uneori o numim dreptate, alteori înțelepciune și alteori cu alte numiri.

Când judecăm care faptă se cuvine a se face și care nu, atunci o numim întreaga minte; când suferă cele ce se întâmplă fără cărtire, se zice bărbăție, și când păzește dreptul către ceialalți o numim dreptate.

Platon filosoful zice: că toate facerile de bine sunt legate una de alta cu prieteșugul răsplătitor.

Aristotele în cartea a șasa despre morală zice: Vitejia fără de înțelepciune, nu este alta, decât o obrăsnicie; și înțelepciunea fără de morală nu este decât un vicieșug.

Înțelepciunea fără de vitejie este o moleșire; iar morală și dreptatea fără de înțelepciune nu este alta, decât o mare cumplire.

Învățătul Eniu zice: că dreptatea cea nedesăvârșită este o desăvârșită ocară, mai vârtos, când stăpânitorul legilor nu se întrebuițează către toți tot cu un fel de legi.

Anaharsis asemănează legile acestea cu mreaja păingenului, prin care muștele cele mari trec fără de oprire; iar cele mici și mai slabe se încurcă și mor.

Poetul zice:

„Pe hrăpitorul vultur, nu-l pedepsește,
„Iar pe porumbiță, prea rău o căznește“

Stăpânirea nelegiuată și fără de bun întocmire nu se cuvine de a se mai nur

cârmuire. Ori-ce împărați vor gonî dreptatea zice Augustin, nu rămâne alt decît, o țară de tâlhari.

Alexandru cel mare, fiind însetoșat de dorința ca să cuprindă toată lumea, și prinzând un tâlhar sau corsar l-a întrebat: spune-mi ucigașule de oameni! ce răutate te-a silit ca să superi Marea cu nelegiuirile tale? Iară corsarul fără a se sfini i-a răspuns cu îndrăzneală: Tot aceiași care te-a silit și pe tine ca să superi toată lumea. Tu mă numești pe mine de corsar; căci umblu pe mare cu o mică corăbioară; iar pe tine te numești de împărat, căci jefuești, tai, arzi și robești lumea cu atâtea oștiri.

D. Pilița.

(Va urma).

3/16 Maiu.

Din trecutul de năcazuri al neamului nostru, ziua de 3/16 Maiu strălucește ca luceafărul de dimineața.

El simbolizează împrăștierea întunerecului, și a puterii lui, mijitul de zi grandios, în care lumea se trezește la o nouă viață. Eră o deșteptare târzie după veacuri de letargie și de somn, din care eră să nu ne mai trezim niciodată.

Părinții nostri, cari au însemnat cu sângele lor această sfântă zi de sărbătoare, s'au dus aproape cu toții.

Abia ici-colo câte un stejar îngreunat de vremuri își ridică vârful maestos preste arborii din jur.

Ei s'au dus — dar spiritul lor de jertfă a supraviețuit viața lor pământească.

Icoana lor ne apare în plină lumină în această zi, chemându-ne să le urmăm pilduirea ce ne-au dat-o despre nemărginita lor dragoste de neam.

Să ne ridicăm de asupra tuturor slăbiciunilor mărunte, ca să simțim fiorul sărbătorii străbătându-ne.

Să sărbătorim în cel mai curat colț al sufletului nostru aniversara acestei zile memorabile, care marchează ruperea cu trecutul de umilință și de sclăvie, — și să nu șovăim nici noi de a ne face datoria reclamată de marile interese ale neamului.

Avem atâtea prilejuri fericite de a ne arăta vrednici de memoria părinților nostri — chiar în fața alegerilor; — să nu ne închidem ochii și să nu ne astupăm urechile.

Să ascultăm glasul de aur al părinților din groapă — și să-l urmăm!

Noutăți.

Mulțămită. Pentru biserica gr.-cat. din Hășmașiu au donat: Mera Ioan tinerul un potir în preț de 64 cor., în amintirea soției și ficei sale repausate. Nuț Ioan I. Vasilie și soția Susana, Nechita Vasilie și soția Maria Nuț Ioan lui Ioan și soția Efrosina, Mera Gligor și soția Nastasia doi prapori în preț de 50 cor. Acestor credincioși cu tragere de inimă pentru casa Dnui le aducem și pe această cale mulțămitele noastre dorind, ca să le răsplătească Dumnezeu însuși. În numele curatoratului bis. gr.-cat. din Hășmașiu *Alexandru Pop*, preot gr.-cat.

O festivitate rară! Din Vulcan, aceasta parohie fruntașă a diecezei Lugojului, ni-se scriu următoarele: În ziua sfințelor Paști a avut loc aici o festivitate rară. În această zi s-a sfințit ceasul din turnul bisericii, donat de un țaran credincios, Ioan Părău, în preț de 2400 Cor. Actul sfințirii l-a săvârșit preotul locului Dr. Niculae Brânzău, care a ținut o cuvântare potrivită, relevând meritele marinosului donator și cetind scrisoarea Preasfinției Sale Dr. Vasile Hossu Episcop dela Lugoj adresată aceluia din acest prilej. Aceasta scrisoare a produs mare însuflețire între ascultători, văzând atențiunea ce Preasfinția Sa între toate împrejurările dă fiilor săi sufletești. Biserica din Vulcan e nouă și frumoasă, iar prin podoaba ce a primit acum a câștigat o precelință față de celelalte biserici din loc. Peste tot puține biserici românești sunt, cari să se poată mândri cu orologiu în turn. Marinosului donator, căruia Dumnezeu să-i răsplătească pentru fapta sa i-se aduce și pe această cale mulțămită.

O știre senzațională. Ziarele din Germania aduc știrea, că fiitorul moștenitor al Austro-Ungariei *Franz Carl* să ia de soție pe *Elisaveta*, principesa României fca moștenitorului de tron Ferdinand și a principesei Maria. Se zice, că urzitorul acestei căsătorii ar fi principele de Coroană *Franz Ferdinand*, care vizitând Sinaia a rămas fermecat de frumuseța și dragălașia principesei *Elisaveta*. Ziarele maghiare se înțelege sunt pară și foc. Principesa română pe tronul Ungariei, să întrebă ele, oare nu înseamnă aceasta o primejdie? Cum se nu? Ar trebui să-i întrebă pe dumnilor, cam pe cine ar vreă să recomande, ca națiunea să nu ajungă în primejdie. Noi ne rugăm la Dumnezeu, ca știrea aceasta — în butul tuturor desmintirilor — să fie adevărată.

Maj. Sa Împăratul s'a hotărât în urma rezoanelor politice a face o călătorie la Bosnia și Hertegovina. Va fi însoțit de ambii miniștrii prezidenți *Bienert* și *Khuen*. Acolo va fi primit de mareșalul *Vareșanin* și adlatul civil baronul *Benko*.

Petrețeri. Tinerimea universitară română din Budapesta invită la *Petrețerea cu dans*, pe care o va aranja-o Duminecă, în 15 Maiu n., în sala dela „Saskör“ (Irány-Utca 17). Venitul curat e destinat bibliotecii societății „Petru Maior“.

Electorale. Lupta electorală s'a început în întreaga țară. Pretutindinea se spun vorbiri, se clarifică publicul asupra legalității diferitelor programe politice și corifeii tuturor partidelor ung. umblă țara — îmbătând lumea cu apă rece. Unitatea acțiunii partidelor ungarești reeșă din faptul, că toți sunt — contra noastră. Constatăm cu bucurie, că poporul nostru se ține pretutindenea excelent. Se cutremură solul sub anumiți îmbuibăți, cari cu ajutorul românilor își făceau mendrele în partidul guvernamental. Se mișcă scaunul sub făinosul *Burdea*, a omului de paie *Ciocan* și a altora. Deviza noastră să ne fie: În nici un cerc electoral, unde este un vot românesc majoritate, nu-i permis să iasă alt

candidat decît român. Iar unde suntem în minoritate, stăm de vorba cu acela, care garantează, că are să lupte pentru drepturile tuturor popoarelor fără deosebire de rasă și n'are să ne fie dușman în nici o chestie dela ordinea zilei. Preoții și inteligenții din toate cercurile să se adune, să se sfătuească, ce au de făcut. Cu voturile noastre nu-i permis să mai trimitem dușmani pronunțați de ai românilor în dietă, nici burdiști, cari să-și facă mendrele lor pe socoteala noastră.

Mișcarea regnicolară a poștarilor. Anunțăm cu plăcere, mișcarea regnicolară pornită de personalul poștei ungare, pentru înființarea unui azil și internat al poștarilor în Budapesta. Valurile acestei mișcări au ajuns și la noi și funcționarii dela posta din loc sau constituit într-o comisiune locală, folosind ori-ce ocaziune pentru a servi instituția aceasta culturală prin contribuiri cât de minimale chiar. Din parte-ne știm să aprețiem munca acestei corporațiuni uriașe, care servește interesele publicului, ale comerțului și ale culturii, și nu putem decît să aprobăm hotărîrea lor, că reflectează și la ajutorul publicului pentru a realiza o țintă, pentru care nu au forțe suficiente. Cu acest prilej atragem atențiunea publicului asupra casețelor, cari sunt expuse în toate oficiile poștale, și filerii aruncați în acestea, vor fi primiți cu mare mulțămită de către corporațiunea poștarilor, căci incasările sunt destinate pentru acest scop umanitar. Sperăm, că aceasta corporațiune încheată în jurul altei idei, decît aceea a muncii lor oficiale, va fi întimpinată cu simpatie în aceasta nizuință a lor.

Dare de samă și mulțămită publică. Cu ocaziunea producțiunii declamatorice-muzicale aranjată de senatul școlastic gr.-cat. din Chiheriul-de-sus la 6 Martie n. a. c. au binevoit a solvi peste prețul de intrare următorii prea Stim Domni: Prea. On. *Ariton M. Popa* protopop 7 cor., *Ieremie Pop Hârșan* preot, *Tollas Károly* not. câte 3 cor. *Iuliu Cioba* preot., *Vasilie Moldovan* învăț. și *Pompei Mate* câte 2 cor., *Iuliu Crainic* preot, *Vasilie Sridon* preot, *Ioan Suciu* învăț. Nic. *Radu* preot, *Ioan Pop* învăț. câte 1 cor. *Aurel Dumbravă* preot 1-60 fil., *David Roman* inv. V. *Bucșia* inv. *Teodor Buciu* învăț., și *Luca Crainic* câte 80 fil. Suma tșturor intratelor a fost de 104 cor., din care subtrăgându-se spesele de 69 cor. 40 fil., a rămas un venit curat de 34 cor. 60 fil., care sau întrebuintat pentru crearea unui fond școlastic, din care cu timpul să se poată ajutoră copiii săraci de școală cu cele de lipsă. Acestor Prea. Stimati și marinosi suprasolventi precum și tuturor stim. oaspeți cari ne-au onorat producțiunea noastră cu binevoitorul sprijin. Senatul școlastic gr.-cat. le aduce și pe această cale cea mai profundă mulțămită. Chiheriul-de-sus la 25 Martie 1910 *Iuliu Grama* preot gr.-cat.

Necrolog. *Vasiliu Anderco* preot gr.-cat. în Odoreu, a repausat după grele și îndelungate suferințe la 10 Maiu după primirea S. Sacramente a moribunzilor în etate de 61 ani, a fericitei căsătorii și a preoției sale de 35 ani.

Odihnească în pace!

Muschong. Băile Buziaș Phönix apă minerală de Buziaș

SCUTITĂ DE BACTERII

apă minerală naturală

RECREAZĂ-VINDECĂ. RECREAZĂ-VINDECĂ.

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu; contra formării nisipului și a petri în beșica de apă.

Recomandată de medici.

Depositul principal e la Gelb I. Blaj.

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roșiu.

(Continuare).

35

Biserica, respective preoțimea noastră, dacă și nu se poate mândri cu un astfel de prinos adus lui Dumnezeu, ar trebui să-și înțeleagă misiunea baremi într-atâta — și asta ar fi minimul — ca să nu mai înșire apologii pentru a doua căsătorie la preoți.¹⁾

Aci, natural, ar trebui spuse și cernute foarte multe — dacă ar fi timp și loc cuvenit; — deocamdată deci abandonăm chestia până la alt prilej.

Steie aci numai atâta: Mai mult spirit superior de pătrundere și cumpănire! Nu văd oare cei ce reclamă — pronunțați ori ba, e irelevant — recăsătoria preoților, că aceasta ar însemna a deschide larg porțile pentru laicisarea deplină a preoțimii noastre?

Amăsurat moralității eră și pregătirea științifică a preoților — de cumva nu e păcat să și pomemim de pregătire științifică pe vremurile acelea, când chiar și azi: zău puțină vorbă poate fi despre știință la grosul preoțimii noastre.

Cine ne-ar putea asigura, că fără sf. Unire cu Roma clerul nostru nu eră azi prea departe, în privința culturii, de „nazireii“ și „pocăiții“ ori „baptiștii“ de azi, cari dela păstorie lor sufletești — „seniori“ — nu pretind nici un fel de pregătire specială (V. Dr. Dudek: A magyarországi baptisták szerv. és hitv. Bpest 1907 pag. 128). — doar și acestia s'au trezit la viață: ca o pocită progenitură protestantă sub influința laxismului „reformațiunii“?!

„Zaconicul“, vorbind despre preoții români, ne spune, că acestia se luau, de regulă, dintre diacii dela biserici (Dr. Al. Grama: Inst. Calv. p. 456); iar în can. 2 din săborul dela 1700 aflăm, că diecii sunt constrânși (abia la 1700!) a stă la mitropolie 40 de zile înainte de preoție, iar protopopului, care le caută popor (marea putere a protopopilor de sub calvinism!) să-i deie o piele de vulpe“ (V. I. M. Moldovan: Acte sinodale II. p. 119).

Unde nu e nici morală nici cultură: acolo nu te poți aștepta nici la un cult dumnezeesc de seamă, — precum vom și vedea.

Că apoi simțul demnității preoțești cât a fost de puțin și deplasat: arată o sumedenie de fapte, ce ni-se relatează și pe la mijlocul veacului al XVIII-lea, — spre fala

¹⁾ În decursul anului 1907 au apărut și 4 monografii pe românește în chestia recăsătoriei preoților noștri: O traducere de S. Dragomir după originalul sârbesc „Hirotonia ca piedecă pentru căsătorie“ al episcopului Dalmației Dr. N. Milaș, care, fără rezervă, admite căsătoria a doua pentru preoții văduvi (trad. indicată Sibiu 1907 pag. 23 șcl.); — Dr. Găină, fostul Rector al Univ. din Cernăuț în „Admisibilitatea Căsătoriei a doua a preoților“, Cernăuț 1907: pretinde în mod pozitiv recăsătoria preoților la caz de lipsă (V. pag. 31 uu.); — deja însă cunoscutul canonist oriental avocatul Marin Theodorian în „Recăsătoria preoților“. București 1907 (pag. 37 șcl.) respinge, indignat, pretensiunile Drului Găină și a ori căruia, care ar pleda pe lângă recăsătorie; — și tot astfel de hotărât se opune și Dr. Ermilian Veitachi în broșura „Despre Recăsătoria Preoților“. (Cernăuți 1907 p. 38 uu.)

calvinismului, care, la timpul său se muncise cu atâta osârdie ca să popularizeze și între Români ideea „preoțimii universale“, — să nimicească adecă orice stavilă dintre cler și laici.

Doar numai presupunând acest scop al „reformaților“, putem crede și minuni ca aste: că s'a văzut un popă și preoteasa lui „jucând cu cătanele;“ altul „îmbrăcat în haine militarești iese beat din crăsmă și gonește lumea“; ori „slujește ca preot neînțărît (!) cu a doua muiere“; sau: „la Sibiu, un popă, fiind la o cărcimă, înainte multora au sărutat o Unguroaică și ne-au făcut de rușine la toți...“ (V. N. Iorga: Sate și preoți p. 288, 291). Clasic! Sau și mai caracteristic: Sinodul din 1732 spune apriat următoarele în can. 9. „Pentru a încunjură aceea ordinară clevețire, în urma căreia popii sunt maltratați de cătră norod, că popii valachi ar fi vatavii lotrilor: popii vor grijă serios, ca să nu converseze cu oameni de astă pănură, ori, știindu-i, să-i primească de oaspeți...“ (I. M. Moldovan. Acte Sin. II. p. 98).

Serviciul divin eră pentru dânșii un lucru atât de comun, încât se dau cazuri, că d. p. „un preot e învinuit, că se face reprezentat (!) la slujbă prin *copila* lui în vrăstă de treisprezece (13) ani;“ — în loc de sf. Împărtașenie dă mireanului, cu care se substituia, apă: „Fiece apă iaste, tu-i toarnă în cea gură;“ la Orăștie episcopul a găsit „în biserică. în partea din jos“ a orașului „sfânta cuminecătură mucețită și înflorită...“

Precum le eră apoi lucrul, așa le eră și cinstea în popor: „În ziua de sf. Ilie sătenii din altă parte pun steaguri de batjocură la ușa preotului, spui tare, că *prețuesc mai mult pe păstorul porcilor din curte*“ — „altii s'au țipat să apuce pe popa de barbă;“ sau batjocorind birăul, pe preotul satului, acesta nu are alt răspuns decât: „nu mă rușină în drumul țării...“ (Iorga: Sate și preoți pag. 292 u.)

Putem spune în dragă voie, că și azi, de cumva mai avem — precum, durere, de fapt și avem — ici cole vre-un preot mai laic și decât laicii de rând, e a se ascrie acelei influințe nefaste a calvinismului, de care încă nici azi nu sunt perfect aerizate coturile unor biserici românești. E doar teribil să auzi, că se găsește preot neunit încă și azi, care mărturisește pe față, că *nu crede în sf. Euharistie*, — și întrebă apoi, că atunci de ce mai slujește ca preot, să-ți răspundă curat: „Păi, Domnule, pita...!“ (cas concret!)

Și tot cazuri analoage se pun nu numai unul (V. și Dr. Aug. Bunea: Chestiuni din drept. și ist. bis. rom. unite II. p. 327.)

Anume pomemim aci, că calvinii erau cât se poate mai rezervați în privința liturgiei românești, adecă: doriau să o omoare cu tăcerea.

Pânăce despre alte reforme calvinești, a căror deosebire eră mai puțin bătătoare la ochi, s'au îngrijit să fie strict impuse bisericii românești, — precum văzurăm și în cele 19 condițiuni și în sinoadele de reformă, cum a fost și cel de sub Sava Brancovici în 1675 — până atunci despre jertfa liturgică au tăcut tăcerea peștelui.

Și au menținut această tactică din două pricine.

Intâi pentru că credeau, că preoții — înstrăinați mereu de cele suprafirești — dacă vor vedea, că slujba liturgică nu li-se impune de fel, și așa o vor părăsi din propriu îndem; — iar de altă parte se temeau de rezistența poporului, care de ar fi băgat în seamă proselitismul lor, le-ar fi zădărnicit spontan toate încercările.

Pe celce ne-ar obiecționa, că în Săborul din 1675 totuș e vorbă și de „slujbă“ îl îndrumăm să cetească canonul 2 tot deacolo, și se va convinge, că sub ordinațiunea cu „slujbă“ s'a înțeles numai, că „bine iaste să lăudăm pe Dumnezeu“ și „să nu se lipsească biserica „de cuvântul Sfinției Sale,“ ceea ce în exegesa calvină înseamnă: cântarea psalmilor și cuvântul predicatorului. Atât!

Nimic mai mult esențial și în merit, nici cel puțin vre-o alusie la jertfa legii noi. (V. T. Cipar: Acta et fragm. p. 148 u.)

Deja la începutul veacului al XVII-lea uitaseră și întrelăsaseră popii liturgia, căci d. p. Dosofteiu e constrâns a impune la 1627: „Popa, de nu va ști liturgia și vecernia și itrosul bine — 24 de florinți“ (V. T. Cipar: Acta et fragm. p. 151).

De altcum sub cuvântul „slujbă“, știm, că Românul nu înțelege numai sf. Liturgie, ci orice fel de funcție implinită de preot (V. Dr. Al. Grama: Inst. Calv. p. 440).

În considerarea calvinirii tainelor, ținem să nu întrelăsăm a semnală prealabil, că Românul, evlavios dela fire, numai „cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste“ se știe apropiă de sfințenia tainelor.

Despre respectul deapaurarea al adevăratei noastre biserici față de sfințele taine credem a fi destul de intuitiv și numai un singur exemplu. D. p. și taina preoției în inșă biserica răsăriteană, unde se admite preoților-parohi, ba chiar *impune* însurătoarea (V. Andreiu baron de Șaguna: Compendiu de Dreptul Canonic edit. II. Sibiu 1885 p. 146), repetăm: și aci prestigiul tainei e atât de mare, încât se taxează chiar de scandal a nu observa între căsătorie și hirotiesire un anumit interstițiu (V. M. Theodorian: Dreptul Canonic Oriental. București 1907 p. 299).

În calvinirea tainelor sfinte au fost deja despoții „reformați“ mai cutezători. Știm anume, că deja în Catehismul rakoczy-an din 1643 edat în românește, se cuprin expres numai două sacramente: Botezul și Cina Domnului.

Vedem apoi pe Vlădicii româno-calvini, că nici nu aduc dispoziții referitoare și la alte sacramente.

Cele cuprinse d. p. în can. 5, 6, și 2 din Săborul dela 1675 și în cele „niscări tocmele“ ale lui Dosofteiu din 1627, n'au referințe: la căsătorie ca la o taină în biserica orientală. Căci în canoanele din 1675, unde popa mai înainte „dă de știre“ căsătoria: căsătoria înșă (actul cununiei) se începe cu „cuvântul lui Dumnezeu“ și se face „cu jurământ“ atâta tot?!), — și unde se impune „Cina Domnului“ (!) (Cipar: Acta et fragm. p. 146 u.): avem de a face cu elemente străine introduse în biserica noastră deadreptul prin mijlocirea — ori presiunea-

cum vă place — calvinismului; — iar în tocmelele lui Dosofteiu, unde străluce imperativul, că „popa nu va cunună oameni patru spetene de frăție...” (Cipar: Acta et fragm. p. 152) iasă la iveală lucru deadreptul străin, să-i zicem apusean, deci *nu orientat*, unde — după modul de calculare specific orientat — sunt 7 grade.

Acest mod de calculare apuseană, sigur, că n'a putut decât numai dela calvini. ca refractari apuseeni, să treacă în biserica noastră, pe acel timp, când supremația calvină eră în floare și poruncă în Ardeal (V. și Dr. Al. Grama: Inst. calv. p. 422).

Ca apoi Românilor să nu le pice cumva în minte a da cuvenită atențiune și celorlalte taine (mir, penitență, maslu, prooție, căsătorie) — s'au îngrijit acești malcontenti calvini de cu vreme prin aceea, că orice acțiune a clerului român trebuia supusă re-
visuirii prealabile a superintendentului calvino-maghiar (Dr. Bunea: V. E. p. 125). Cât despre Botezul și „Cina Domnului” — știm, cum le-au înțeles și impus Calvinii și Românilor.

Ei nu le considerau ca pe mijlocitoarele imediate ale harului dumnezăesc, ci numai ca simple semne fără de viață — și *numai așa* au pretins să fie cinștite și din partea Românilor (Dr. Bunea: Mitrop. Sava Brancovici). pp. 34, 37).

Celelalte sacramente au fost intenționat și consecuent preterate. Astfel se explică și faptul, că d. p. preoții români începură a întrelăsă la botez „miruirea” (V. Dr. A. Grama Inst. calv. p. 411); ori, că d. p. vlădicul Dosofteiu trebuie să *impună* deja la 1617 spovedania și posturile întrelăsate sub pedeapsă(!) de „7 florinți” (T. Cipar: Acta et fragm. p. 151.); — iar aderentul „cinei Domnului”: Sava Brancovici impune această formalitate la 1675 în can. 2 de câte patru (4) ori pe an.

Despre maslu nici pomenire nu se face; iar în calvinirea hirotoniei respective a ordului preoțesc — după ce n-au putut face mai mult — au trebuit să se indostulească cu simpla transplantare a terminologiei ca: „păstori, superintendenți” șcl. Dr. Al. Grama Inst. Calv. p. 418).

Mult mai elocvente însă decât toate acestea vorbește sinodul dela 1700 cu canoanele lui, în cari vlădicul Atanasie impune preoților „potcapu și haine lungi” (8); „Slujbe” în dumineci și sărbători (13—14) și amenință: „care popă va boteză fără mir să se lipsească de preoție” (17.) șcl. (V. P. Maior Ist. bis. Românilor p. 358) — apoi canoanele săborului din 1725, unde se iau măsuri pentru „sfânta Cuminecătură” (7); „ispovedanie” (8); „posturile tuspătru” șcl. (I. M. Moldovan: Acte sinodale II. p. 111 u.).

(va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

Procent, Promil, Interese, și Teoria conturilor curente, ediția a II-a de I. C. Panțu, profesor la școala superioară de comerț, o carte de specialitate. Prețul este 3 coroane. Cuprinsul este următorul:

Procentul și promilul. Termeni comerciali generali. Termeni pentru spese de afacere, exprimate în procente. Calcularea procentului și promilului, privită din trei puncte

de vedere. Procent și promil, *dela sută și dela miă, peste sută și peste miie, în sută și în miie.* Considerațiuni speciale la calcularea rabatului precum și la alte adausuri făcute pentru prețul de vânzare. Calcularea intereselor obișnuită sau la sută. Afierea intereselor pe an, pe luni și pe zile. Avantaje la calcularea intereselor pe zile. Divizori fixi. Divizori fixi, simplificați; numeri de interese. Scontul. Uzoarele mai principale de scontare în diferite țări. Multe exerciții de scontare. Avans pe efecte publice sau lombard. Calcularea intereselor peste sută; scontul aritmetic. Aplicarea calculării în sută a intereselor. Depuneri spre fructificare. Casele de păstrare poștale. (Afacerile lor de cec și de clearing). Afaceri de cec și de gir la diverse bănci. Contractul de cont curent. Împărțirea conturilor curente. Cazuri ce au să să fie trecute în cont curent. Calcularea intereselor după metoda progresivă, retrogradă și calcularea intereselor dela o scadență la alta, metoda de scară, numită și hamburgeză și engleză. Cont curent cu articoli, cari trec peste termenul de încheiere (calcularea cu numeri roșii; retrograd și de scară). Calcularea conturilor curente cu două feluri de procent. Diferite exemple pentru a justifica pe deplin calcularea cu două feluri de procent. Calcularea cu două feluri de procent în coloanele contului. Raționare și arătarea greșelii ce s'a făcut la calculare. Caz special, când și calcularea obișnuită în practică este corectă. Compararea acestor trei feluri de calculare. Raționare asupra acestor feluri de calculări. Calcularea conturilor curente cu două feluri de procent, dacă sunt articoli cari trec peste termenul de încheiere. Calcularea conturilor curente cu un procent schimbat în decursul unei perioade de afaceri. Calcularea proviziunii, a curtajului și a speselor. Foarte multe teme lucrute și exemple pentru deprinderi.

Principii morale sau etice ale religiei creștine, pentru școlile medii și institutele pedagogice de Dr. Vasile Suciu, prof. de sf. teologie și de religie la gimn. sup. Cu aprobarea Superiorității bisericesti. Balázsfalva—Blaj 1909 Tipografia și Librăria Seminarului teologic gr.-cat. Prețul: 1'60+10 fill. porto. Se află de vânzare la Librăria Sem. teol. gr.-cat. din Blaj.

„Biblioteca pentru toți Nr. 486” cuprinzând: **Dubrovski**, admirabilul roman al marelui poet rus Pușkin. Prețul 30 bani.

Dubrovski e un roman plin de peripeții, foarte concis, în care în jurul banditului Dubrovski apar figurile pline de interes a unor proprietari ruși, și figura ideală și poetică a unei copile înamorate de Dubrovski. Acesta nu e un hoț în sensul obișnuit al cuvântului, ci un revoltat în contra stării de lucruri din Rusia, unde favoritizmul și nerespectul legilor aduce la sapă de lemn pe tatăl lui Dubrovski, deposedându-l de pământul lui în favoarea unui boer rus. Acest fapt produce moartea spoliatului, iar tânărul Dubrovski, în revolta lui, dă foc casei părintești ca să nu intre în ea străinii, și ia drumul codrilor, cu țărani, cari i-au rămas devotați, pentru a se răzbună. Așa fiind Dubrovski revoltat, un fel de „haiduc” din timpurile noastre eroice, și faptele lui sunt pornite din impulsurile unei firi cinștite și

nobile, care nu poate răbdă nedreptățile lumii acesteia.

Soartea îl face să se înamoreze de fida omului pe care-l consideră ca ucigașul tatălui său, — și de aci paginile duioase, cari încheie această minunată povestire.

„Năzdrăvăniile Viteazului Toporaște” a apărut zilele acestea în editura Tipografiei Murășianu o broșură interesantă scrisă de Moș-Noia-Oarșin, (sub care pseudonim să ascunde cunoscutul nostru povestăș Rodina) broșura conține poveștile hazlie și în acelaș timp moralizătoare, „Toma Toporaște și Vânzoala ungurească”, apoi „Vulpoida” sau învingerea mișeliei. — Broșura costă numai 20 cruceri. Se poate procura dela autor și dela librăria A. Murășianu Brașov.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor respnz.: Augustin Gruția.

Nr. 42 910.

Concurs.

Întreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr.-cat. în Chiciud (Comitatul Clujului) prin aceasta se reacearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiune de 400 cor., adevă patru sute Coroane la curatoratul parohiei gr.-cat. din Chiciud cel mult până la 18 Mai 1910 la oarele 9 a. m.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operațiile despre aceste lucrări și anume: formulariul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul aprobate de Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc la 30 Octomvrie 1909 sub Nrul 7587 se pot studia zilnic la oficiul parohial gr.-cat. din Chiciud între oarele 8—12 a. m.

Licitația publică se va ține la 19 Mai 1910 la 10 oare a. m.

Chiciud (Mezőkecsed) la 24 Apr. 1910.

Valeriu Russu, Ioan Moldovan,
președinte. curator primar.

(31) 2—2

Ce e mai bun?

La tot cazul, decât ori-ce fel de untură de pește, e mult mai bună Emulziunea-SCOTT fiind ușoară de mistuit, produce efect vindecător grabnic.

E mai bună și pentru aceia, că o înghit cu plăcere și aceia, cari de untura simplă de pește s'au îngrețoșat.

La cumpărarea Emulsiiei, luați seamă să aibă marca de scutire alui Scott: Pescarul

Emulziunea-SCOTT

(50) 22—28
se preparează numai din cel mai curat oleu de ficat de pește ce se produce la Lofoten (Norvegia), — pentru că acesta e cel mai nutritor în toată lumea.

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă! Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fill.

==== Să capătă în toate apotecele. ====

Nr. 31—1910

(35) 1-1

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr.-cat. din Biertan (Berethalom), prin aceasta să re-
cearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 400 cor. adecă patrusute coroane la subscrisul oficiu parohial gr.-cat. din Biertan cel mult până la 22 Maiu 1910 la 10 oare a. m.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formulariul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul, aprobate de Preaveneratul Consistor Metropolitan la 17 Martie 1910 sub Nrul 1773 se pot studia zilnic la oficiul parohial gr.-cat. din Biertan între oarele 10—12 a. m. și 2—4 p. m.

Biertan, 4 Maiu 1910.

Teodor Avram,
paroh gr.-cat.

Ioan Dan,
prim curator.

Dintre tablourile pictorului *Th. Aman*, unul din cele mai sugestive este acela intitulat:

SFÂNȚA ȘI MAREA VINERI A PATIMILOR.

E de dorit ca o asemenea operă de mare merit să se afle în casa oricărui român iubitor de frumos. Se află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj. — Prețul tabloului cor. 210.

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr.-cat. din Șeulia-de-câmpie (Mezősályi) p. u. Mező-Méhes (comit. Turda-Arieș) prin aceasta se re-
cearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 400 cor. adecă patru sute coroane, curato-ratului parohii gr.-cat. din Șeulia-de-Câmpie cel mult până la 20 Maiu 1910 la 12 oare a. m.

Operatele despre acestea lucrări și anume: planul, preliminarul de spese formulariul de contract, și condițiunile de edificare, toate aprobate de Preaveneratul Consistor Metropolitan, se pot studia zilnic la oficiul parohial gr.-cat. între oarele 8—12 a. m. și 2—6 p. m.

Licitația publică minuendă se va ține în 12 Maiu a. c. în sala școlii locale.

Vasile Rusu,
par. gr.-cat.

(36) 1-1

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL.

Cel mai războinic voevod, ne apare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj. — Prețul tabloului cor. 150 fil.

A apărut: **Elemi Népiskola Értésítő Könyvecske** — Indice pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto
Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Nr. 44—1910.

(32) 2-2

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr.-cat. din Socol p. u. Tancs prin aceasta să re-
cearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 400 cor. adecă patrusute cor. la subscrisul oficiu parohial cel mult până la 18 Maiu 1910 la oarele 8 a. m.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formulariul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul, aprobate de Preaveneratul Consistor Metropolitan la 9 Aprilie 1910 sub Nrul 2485 se pot studia zilnic în cancelaria parohială între oarele 8—12 a. m. și 2—6 p. m. Licitația publică minuendă se va ține în 18 Maiu 1910 la 10 oare a. m. în școala gr.-cat. din Socol.

Socol, la 26 Aprilie 1910.

Ioan Dredetian,
paroh gr.-cat.

Simion Pop,
cur. prim.

A V I Z.

Să caută o moșie pentru a se lua în arândă. Se fie dela 300 jug. în sus. Mijlocitorii primesc un onorar de **100 cor.** A se adresa la PETRU HERȚIA Kiskerek p. Szászcsanak (Alsofehér m).
(33) 2-3

Singurul institut de asigurare ardelen

„Transsylvania“**SIBIU**

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix; asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4,571,035-51
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045-412 =
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	10,847,132-—
	„	2,309,387-—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(2) 16-52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

3. 16-52

→ clopotele gaurite ←

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.